

ADHD hos äldre

Utvecklingsrelaterad störning av uppmärksamhet
och aktivitetskontroll
ADHD, ADD, HKD, DAMP

Lena Nylander 2020

1 1

1

ADHD

- **Funktionshinder** störning av uppmärksamhet och/eller reglering av aktivitet och impulser
- **Barndomsdebut** av symtomen (före 12 år)
- **Varaktigheten, graden, mängden och frekvensen** (snarare än arten) av **symtom är funktionshinder**, dvs påverkar vardagslivet
- Symtomen beror inte på något annat (t ex hypo/mani, missbruk, PTSD, kroppslig sjukdom)
- Symtomen finns även när personen fungerar som bäst

Lena Nylander 2020

2 2

2

Prevalens ADHD

- 3 - 5% av alla skolbarn (DSM-5)
- Studier från många länder; fler pojkar i alla studier
- **(Minst) 50%** har symtom kvar i /ung/ vuxen ålder
- **4.4%** av vuxna har ADHD (USA 2004, n = 9289, 18 – 44 år). M:F = 1.8:1
- Var 5:e pat i vuxenpsykiatri
- Äldre (55+) kan besväras av ADHD
- **2 – 3%** av äldre?

Lena Nylander 2020

3 3

3

Kognitiv dysfunktion "bakom" ADHD: Brister i exekutiva funktioner (EF)

- **EF** = Förmågan att upprätthålla en väl vald strategi för att uppnå ett senare mål
- Förmågan att styra sin uppmärksamhet och sitt beteende på ett **målinriktat, flexibelt och energisnålt sätt**
- Hjärnans pannlober (står för tillämpning av det man vet)
- Evolutionärt sen förmåga, utvecklas fram till ca 20 års ålder

Lena Nylander 2020

4 4

4

ADHD, en "motor disorder"?

- Utförandet fungerar inte – **man vet hur man skall göra, men man gör det inte**
- **"Intention deficit disorder"**- man har kunskapen, men tillämpar den inte

Lena Nylander 2020

5 5

5

Problem vid ADHD hos vuxna/äldre

- Studieproblem, svårigheter på arbetsmarknaden, samarbetsproblem
- Mobbning
- Tröttnar, blir uttråkad
- Relationsproblem; brister i social funktion
- Kort stubin, dålig affektkontroll
- Impulsivitet, risktagande, "accident prone"
- Här och nu-tänkande
- Svårt att sköta ekonomi
- Svårt att passa tider
- **Glömska, "slarvighet"**
- Inre oro, rastlöshet, svårt koppla av
- Dålig självkänsla
- **Psykiska problem** som pålagring eller kompensation
- **Missbruk, kriminalitet**

Lena Nylander 2020

6 6

6

Samtidiga problem hos vuxna/äldre

- **Ångest** - >50%
- **Depression/dystymi** – 25 – 40%?
- Bipolär sjukdom
- Tics/Tourettes syndrom
- OCD (tvångssyndrom)
- Ätstörningar; sömnstörningar
- Personlighetsyndrom
- Smärtsyndrom
- (Autism)
- **Enbart ADHD** - < 20%?

Lena Nylander 2020

7 7

7

Var söker äldre med ADHD hjälp?

- Söker för "allt det andra"
- Söker hjälp i primärvård, somatik, psykiatri, socialtjänst
- Har brokig anamnes, många misslyckanden, dålig självkänsla, diffusa besvär/problem, psykosociala problem....
- Åldrandet: Skyddsfaktorer försvinner, kroppslig sjukdom.....

Lena Nylander 2020

8

8

Diagnostik av ADHD – en klinisk bedömning

- Genomgång av journaler, särskilt från BUP
- **Samtidig bedömning av psykolog och läkare: Noggrann sjukhistoria, ända från småbarnsåldern. SKOLANAMNES!** Andra problem? Kognitiv nivå?
- Intervju av anhörig (objektiv anamnes)
- DIVA – en checklista för diagnostik av ADHD
- [Ev kognitiv testning, ev. CPT (Continuous Performance Test)]
- Samarbeta med och förankra hos patienten!

Lena Nylander 2020

9 9

9

Behandling av ADHD

- **Bedömningen/diagnostiken** kan vara en "korttidspsykoterapi"
  - **Miljöåtgärder** - arbetsterapeutiska insatser, **externalisering/hjälpmiddel**
  - **Samtalsstöd** - självförtroende, relationer, sociala färdigheter
  - **Farmakologisk behandling:**
- CS: obs hjärt-/kärlsjukdom, glaukom; – naturalistisk studie 2020 -79 år: 2/3 god effekt
- **OBS depressionsrisk! Fast vårdkontakt, noggrann uppföljning**

Lena Nylander 2020

10 10

10